

annyira kiszáradt a talaj felső rétege, hogy a csemetekiemelést a november elején megindult bőségebb esőzésig nem lehetett elkezdni. Később a túl sok csapadék akadályozta a munkát, s a 25-e táján beköszöntött tél azt félbeszakította. Mindez maga után vonta az erdősítési munkák késői beindítását és a tervteljesítés erős lemaradását.

A fahasználatra az őszi időjárás még különösebb hatással nem volt. Annál érzékenyebben érintette a szállítást. Igaz, hogy a száraz október a munkáknak nagy lendületet adott, és azok a gazdaságok, ahol megfelelő úthálózattal rendelkeznek, lemaradásukat behozták. Más helyeken a rendkívül esős november a szállítási munkákat megszakította, s igen érzékeny lemaradás következett be.

Erdővédelmi vonatkozásban a korán fellépett fagyok járhatnak káros következményekkel a nyárasokban. A hűvös, csapadékos, árvizes nyár ugyanis rendkívüli módon kedvezett a rozsdagomba elterjedésének. Ez, valamint a napfényben gazdag október a vegetációt meghosszabbította. A korai fagyok idejére a hajtások tökéletes beérése nem történt meg. Ez a következő évben nagyobb mértékű gombakárosítás fellépését okozhatja. A novemberi bőséges nedvesség viszont gátat vetett a rácsálók további szaporodásának.

Dr. Papp László

IRODALMI SZEMLE

Fekete Gábor: A Gödöllői dombvidék erdővegetációja. (Die Waldvegetation im Gödöllöer Hügelland.) Akadémiai Kiadó, Budapest 1965. A „Magyar tájak növénytakarója (Die Vegetation Ungarischer Landschaften)” c. sorozat az ország legjellegzetesebb tájainak teljesen pontos és részletes növénytakaróstanai feldolgozását adja, német nyelven, igen bő magyar nyelvű kivonattal. A sorozatnak négy kötete jelent meg eddig. Ötödik kötetként a Gödöllői dombvidék erdőit dolgozta fel Fekete Gábor, a Magyar Nemzeti Múzeum Növénytanának tudományos kutatója.

A könyv felépítése az eddig megjelent négy monográfiáéhoz hasonló. Általános bevezető után a területen található erdei növénytakarások kimerítő leírását adja. Ezek közt két, a tudományra nézve is új asszociációt ismert: a gyertyánegyves mezei juharos-tölgyest [*Aceri (campestri) -Quercetum petraeae-roboris*] és a hársas-tölgyest (*Dictamno-Tilietum cordatae*). A mezei juharos-tölgyes a Gödöllői dombvidék klímazonális erdeje, mely a terület sajátos éghajlati viszonyai következtében alakult ki. A Gödöllői dombvidék éghajlata ugyanis jóval hűvösebb, mint az Alföldé, de szélsőségesebb, mint a Középhegységé s így hazánkban csaknem egyedülálló klíma-viszonyokkal rendelkezik. Ez növénytakarójában is feltűnő módon kifejezésre jut a középhegységi cseres-tölgyes és az alföldi tatárjuharos-tölgyes zónák közé ékelődő mezei juharos-tölgyes öv jelenlétében.

Jelentős értéke a könyvnek, hogy a növénytakarások tárgyalása nyomán a szerző több fejezeten keresztül eredeti vegetációtörténeti, társulásszerkezeti, növényföldrajzi megállapításokat tesz, melyek az erdész számára is sokat mondanak. Az egyes fajok termőhelyi viszonyainak tisztázása szempontjából fontosak a szerző helyi fajelterjedési (mikroarea) -vizsgálatai. A tatárjuhar, kocsányos- és kocsánytalantölgy, cser, gyertyán és két eltérő ökológiájú lágyszárú növény: a *Pulmonaria mollissima* és a *Geranium Robertianum* helyi előfordulását teljesen részletesen vizsgálta és térképezte. Ilyen természetű munka a magyar szakirodalomban egyedülálló.

Nagyban emeli a mű értékét, hogy az erdőtársulások talajtani viszonyait és erdészeti vonatkozásait tárgyaló fejezeteket erdészszakemberek (dr. Járó Zoltán és dr. Szodfridt István) írták meg. A talajtani rész erdőasszociációként adja a talajok igen alapos ismertetését egy-egy mintagödör helyszíni és laboratóriumi elemzésével s a gyakorlati szempontok tárgyalásával. A növénytakarások erdészeti vonatkozásait a fejezet szerzője fafajonként és erdőtípusonként egyaránt feldolgozta. A terület erdészeti legfontosabb fafajainak (kocsánytalan-, kocsányos-, molyhostölgy, cser, gyertyán, akác, erdei- és feketefenyő) és erdőtípusainak elterjedésére, felújulására, állomány szerkezeti- és fatömegviszonyaira vonatkozó, eredeti méréseken és felvételeken alapuló megállapításait mind a tudományos, mind a gyakorlati szempontok figyelembevételével tette meg. Különösen érdekesek az erdőtípusonként végzett fatömeg-felvételek, melyek ennek a sokat vitatott problémakörnek a megoldásához szolgáltatnak adatokat.

A növénytársulások részletes ismertetésénél tárgyaltakat a könyv szerzője közel száz növényöcnológiai felvétellel és két vegetációtérképpel támasztja alá. A felvételeket hét táblázatba összefoglalva és értékelve közli. A munkát számos eredeti rajz és fénykép teszi szemléletessé.

Tallós Pál

Talajvédő gazdálkodás hegy- és dombvidékeinken

Erdődi—Horváth—Kamarás—Kiss—Szekrényi. Mezőgazdasági Kiadó, 1965. (400 oldal, 10 fejezet).

Lejtős területeinkről évenként mintegy 50 millió m³ termőtalaj mosódik le a völgyekbe. E roppant mennyiség 2,2%-os numusztartalom alapján 40,8 millió tonna istállótrágya évenkénti elvesztését jelenti. Ez a tápanyag-vesztéség hegy és dombvidéki mezőgazdasági üzemeink terméseredményében évenként mintegy 20%-os termés-kiesésben jelentkezik.

Hazánkban a talajvédelem fontosságára legelőször az erdészet hívta fel a figyelmet. Ez tükröződik az 1879. XXXI. sz. erdőtörvény talajvédelmet érintő rendelkezéseiben. (Ez az első törvényes utalás a talajvédelemre vonatkozóan.)

A könyv tisztázva az elméleti alapokat, logikus rendszerben tárgyalja az átfogó mezőgazdasági üzemi, talajvédelmi tervezés, kivitelezés lehetőségeit és módjait.

Rendkívül tanulságos az erdészet számára az első fejezet, ahol a genetikai talajtípusok erózióval szembeni viselkedését, az egyes lepusztult talajtípusok termőképességét vizsgálja és utasítást ad ezek talajvédő agrotechnikai eljárásaira. A második fejezet a talajvédelem nemzetközi és hazai helyzetét vázolja, mélyreható közzgazdasági elemzéssel összehasonlítja lejtős területű mezőgazdasági üzemeink adottságait hasonló üzemi szerkezetű síkvidéki mezőgazdasági üzemeinkkel. A III., IV., V., VI., VII. fejezet részletesen tárgyalja a mezőgazdasági üzemek talajvédelmi, adatfelvételi, tervezési, kivitelezési, agrotechnikai eljárásait. A VIII. fejezet a felhasználható erő- és munkagépekről ad részletes tájékoztatót. Az általános erdészeti üzemi gyakorlatban is fontos ismerni a lejtős területeken alkalmazható erő- és munkagép-típusokat, az azokra ható erőket és az azokkal szemben támasztott műszaki, biztonsági követelményeket.

A IX. fejezet a talajvédelem műszaki feladatait tárgyalja. Ebben külön ki kell emelni a 15. pontot, ahol a földutak erózió elleni védelmének lehetőségeiről, azok vonalvezetéséről és kivitelezéséről ír. Ezeket a szempontokat hasznosan lehet alkalmazni erdei feltáró utaink építésénél is.

A X. fejezet a talajvédelem igazgatási és szervezési feladatait tárgyalja. Ebben közli a vonatkozó törvényeket és törvényes rendelkezéseket.

Összefoglalva: az országosan megindult hatalmas talajvédelmi munkákhoz ad rendkívül értékes útmutatást a könyv. Az erdészeti vonatkozásokat csak érinti. Ez tükröződik a szakirodalmi összefoglalóban is, ahol talajvédelmi erdészeti irodalomról egyáltalában említést sem tesz. Sem hazai, sem külföldi viszonylatban. Sajnos, a talajvédelem erdészeti vonatkozású bibliográfiája nekünk sincs összeállítva, és ezekhez csekély példányszámuk miatt általában nehéz hozzáférni.

Ghimessy László

Loszickij—Csarkina: Feketenyar szerfa választék táblázatok. Második kiadás. Moszkva, 1965., 76. old. Európa és Ázsia nagy folyóinak árterein a feketenyár gyors növekedéssel és nagy fatömeghözammal, valamint azzal tűnik ki, hogy a tartamos elöntést (2 hónapig is) jól elviseli. A betegségeknek és károsításoknak jobban ellenáll, mint a rezgőnyár, fája keresett.

Loszickij és Csarkina szerfa-táblázataikat három magassági osztályra, ezeken belül pedig 8—152 cm-ig 4 cm-es vastagsági fokokra állították össze. A szerkesztésnél az I. magassági osztálynál 0,571, a II. osztálynál 0,576, a III. osztálynál 0,578 súlyozott átlagos alakszámot vettek figyelembe. A szerfa-választékokat három méretcsoportba foglalták (vastag, közepes és vékony szerfa). A vastag szerfa csoportjába (25 cm-nél nagyobb felső átmérővel) a fűrészrönk, épületfa és ládadeszka-alapanyag; a közepes szerfa-csoportba (13—24 cm felső átmérővel) a papírfa, fűrészrönk és épületfa; a vékony szerfa-csoportba (3—12 cm felső átmérővel) a papírfa és rúdafa tartozik. A szerfa-választékot, a tűzifa és az apadék mellett a táblázatok megadják a galyifa (3 cm-nél vékonyabb ágak) mennyiségét is. A táblázatokban a szerfakihozatal a különböző vastagsági fokokban 40—80%. Az átmérő növekedésével először növekszik (a 8 cm vastagsági foknál 68—72, a 28—32 cm-nél 77—80%), azután lassan csökken (152 cm-nél 40—41,5%).

Az a körülmény, hogy ennek a könyvecskének 9000 példányszámú első kiadását a gyakorlat sürgetésére 7000 példányszámú, második kiadás követte, arra int, hogy hasonló táblázatok elkészítésére és gyakorlati bevezetésére nagyobb figyelmet kellene fordítani nálunk is, mert csak a méretcsoportok fatömegének ismeretében lehet megközelítő pontossággal tervezni.

Dr. Keresztesi Béla

Sirsova, A. I.: Kísérletek ásványolajos, növekedést serkentő anyaggal. Az urali erdészeti főiskola tanulmányi erdőgazdaságában az NRV-nek nevezett ásványolajos, növekedést serkentő anyagnak a balsamos nyár simadugványai meggyökeresedésére kifejtett hatását vizsgálták. Hosszú (20—30 cm) és rövid (7—10 cm) dugványokat készítettek. A kísérleti anyag egyharmadát egy napra NRV-oldatba (0,005%), másik részét heteroauxin-oldatba (0,001%) állították, harmadik harmadát kontrollként kezeletlenül hagyták. Leghamarabb az NRV-vel kezelt dugványok eredtek meg, csúcsajtásuk vastagabb és 2—3 cm-rel hosszabb, gyökérzetük bojtosabb és 4—7 cm-rel hosszabb volt, mint a kontrollé. Az 1963. évi kedvezőtlen időjárási viszonyok között életképesebbnek, ellenállóbbnak bizonyultak. Növekedésük is kedvezőbb volt. Az eredmények azt mutatták, hogy a 10 cm-nél rövidebb és NRV-vel kezelt dugványok egy éves hajtásai kétszer olyan hosszúak voltak, mint a kezeletlen dugványoké. A szaporításhoz tehát rövid dugványokat lehet használni, ha NRV-vel kezelik őket. A heteroauxinnal kezelt rövid és hosszú dugványok meggyökeresedése és növekedése alig tért el a kontrollétól.

(Leszn. Hozj., Moszkva, 18. 9:52. Ref.: Kolossváry Szabolcsné.)

A halálraítélt erdő. Amerikában van egy olyan erdő, amelyhez hasonlót nem találunk máshol a földön. „A holt fák erdeje” 6 ha nagyságú és az USA magukatásának a szolgálatában áll. A *Science World* szerint a területen 20 éven át folyamatos kísérletet hajtanak végre. Azok megkezdése előtt, 1961-ben pontos felvételt készítettek. Minden 1 m-nél magasabb fát megjelöltek, négyzetméterenként felvették a növény- és állatvilágot. Ettől az időtől kezdve naponta 20 órán keresztül 3,6 m magas acélszlopból radioaktív céziumot sugároznak. Az erős gammasugárzás 100 méterekre minden áthatal. A 20 óra letelte után a sugárzó anyagot visszaszüllésztik a földben levő ólomtartályba. Csak ekkor lehet a területre belépni. A felismerhető változások a növényzetet meghatározzák, a növedéket mérik és az elhalt növényi, állati lényeket is feljegyzik. A kísérlet még az elején tart, de máris érdekes eredményeket kaptak. Ez a halott fákból álló erdő, amelyben az ágak és a gallyak lombjukat veszítve nyúlnak az ég felé, ahol korhadó gallyak borítják a talaj felszínét és ahol a lomb idő előtt hervad el, majd a földre hull, olyan, mint egy „botanikai temető”. Méretes fenyőfák néhány nap alatt pusztultak el a sugárzó központtól 63 m távolságra, ahol pedig a sugárzás az eredetinek csak $\frac{1}{340}$ része erősségű. A sugárzással érintett fákon tízszer nagyobb a károsítók száma, mint a sugármentes növényeken. Az acéleső töve körül különböző gombák és gyomnövények ugyanakkor nem csökkent életképességgel nőnek. (AFZ 1965. 40. 634. o. ref. alapján dr. Szőnyi László.)

A nyáraknak a nyugalmi időszakban történő ültetéséről írja dr. H. F. Joachim a következőket. A Német Demokratikus Köztársaságban — a Dothichiza-fertőzés megelőzése érdekében — néhány évvel ezelőtt leszögezték, hogy a nyárakat ősszel, ill. a tél elején sem kiemelni, sem pedig kiültetni nem szabad. Ez a korlátozás az üzemekben tél végén és tavasszal jelentős munkatorlódást és nehézségeket idéz elő. A csemetetermeléssel kapcsolatos kérdések behatóbb vizsgálata, valamint újabb fajták természetbe vétele alapján megállapították, hogy ettől az általános jellegű utasítástól el lehet térni. Mindamellettt figyelemmel kell lenni a fajtaadottságokra, valamint a vermeléssel, szállítással és az ültetéssel kapcsolatos szakmai követelményekre. Most, valamennyi fajtára nézve a tél végét—kora tavaszt jelölik meg a kiemelés legkedvezőbb időpontjaként. A Dothichizára nem érzékeny, vagy csak kevésbé érzékeny fajtákat azonban már késő ősszel vagy tél elején is ki lehet emelni, legkorábban azonban hat héttel a természetes lombhullás után. Minden eszközzel a lehetséges legkisebb mértékre kell korlátozni minden olyan tényezőt, amely a csemeték víztartalmát csökkentené. Így pl. a csemetéket a kiemelés után mindjárt szélvédett helyen, mélyen el kell vermelni. A hiányzó, vagy kisebb mérvű Dothichiza-érzékenységük következtében késő ősszel is kiemelhetőnek tartja a — nálunk is ismertebb —

következő nyárfajtákat: 'gelrica', 'marylandica', 'regenerata' (Deutschland), valamint a nálunk még kevésbé ismert, de az NDK-ban ígéretesnek mutakozó *Androscoegia*. Ezzel szemben *Dothichiza*-érzékenysége miatt csakis tavasszal kiemelhetőnek tartja — egyéb, nálunk köztermesztésben nem álló fajták mellett — az óriásnyárat.

A betegség megelőzését figyelembe véve legkedvezőbb ültetési időszakként március—április jelöli meg. A fent említett, kevésbé érzékeny fajtáknál szükségből szőba jöhet a késő őszi időszak is. De csak a késő őszi ültetés ajánlható, a téli semmiesetre sem, mivel az előbbinél az új gyökerek növekedése részben még megindul. Az ültetéssel kapcsolatban is szükséges megtenni azokat az intézkedéseket, amelyek a csemeték vízvesztésének a megállítását célozzák (azonnali vermelés mind a csemetekertben, mind a kiültetés helyén, gyors és gondos szállítás, mielőbbi kiültetés). Az őszi telepítésnél a kellő mélységű ültetés elsőrendű fontosságú, a szél által esetleg meglazított fácskák tövét pedig tavasszal meg kell taposni.

(Die Sozialistische Forstwirtschaft, 1965., 10. Ref.: dr. Tóth B.)

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Egyesületünk elnöksége 1965. december 16-án *dr. Keresztesi Béla* alelnök vezetésével ülést tartott, amelyen kiértékelte az Egyesület 1965. évi munkáját és megtárgyalta 1966. évi munkatervét. Megállapították, hogy az Egyesület központi bizottságai, szakosztályai, valamint a helyi csoportok az 1965. év folyamán a vállalt feladatoknak általában eleget tettek. Különösen az Országos Erdészeti Főigazgató á ot, illetve az irányítása alá tartozó vállalatokat, intézményeket segítették társadalmi úton az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló 1961. évi VII. törvény végrehajtása során felmerülő feladatainak megoldásában tervezetek, javaslatok kidolgozásával.

Ebben a vonatkozásban Egyesületünk központi bizottságai, szakosztályai társadalmi úton az alábbi feladatokat oldották meg.

Az Erdő szerkesztő bizottsága jól szervezett munkája nyomán szaklapunk betölti rendeltetését. Lapszerkesztői munkájával biztosította szaklapunk színvonala fejlesztését; a lap magas színvonalú volt, tartalma bővült; színesedett a külföldi szakirodalom ismertetése. Az Egyesület 1965-ben is kiadta a Magyar Erdészettudományi Szemlét az érdeklődési kör szerint orosz, angol és német nyelven. A világ minden tájáról érkező elismerő levelek igazolják a kezdeményezés sikerét.

Szervezési bizottságunk rendszeresen vizsgálja az egyesületi munka hatókörét, fokozásának lehetőségeit s egyben kidolgozta az aktív tagság növelésére irányuló szervezési intézkedéseket.

Műszaki fejlesztési bizottságunk célul tűzte ki az erdőgazdálkodás főbb irányelveinek megvitatását. Az alapcélkitűzésnek megfelelően a bizottság megtárgyalta az erdőgazdálkodás és a faipar várható fejlődését a rendelkezésre álló adatok alapján. A bizottságnak az a megállapítása, hogy a rohamosan növekedő és összetételében változó szükségleteknek megfelelően kell átértékelni az erdőgazdálkodási elveket. Mind a világ, mind az európai távlati számok azt bizonyítják, hogy elsősorban a fa-rost-, faforgácslemez gyártása és a papíripar fejlődése várható; a jövő erdőgazdálkodásának tehát nem a méretes anyag, hanem a rostanyag tömeges termelése lesz a célja. Ehhez kell igazítanunk fajaj-politikánkat, és egész erdőgazdálkodásunkat ebben a vonatkozásban is „alkalmazkodóvá” kell tennünk.

Oktatási bizottságunk rendszeresen foglalkozott az oktatási reform végrehajtása során felmerült kérdésekkel. Részt vett az erdészeti technikumok levelező tagozatainak konzultációin s az oktatás hatékonyságát javaslatokkal segítette.

Külföldi bizottságunk a finn erdészeti egyesület megkeresésére az IBUSZ útján 15 finn erdészeti szakember részére tanulmányutat szervezett, s ehhez kapcsolódott a norvég erdészeti egyetem 30 hallgatójának egynapos tanulmányútja.

Az USA Georgia államából 50 amerikai farmer és erdész részére egynapos tanulmányutat rendeztünk a Piliási Állami Erdőgazdaság területén.

Vendégül láttuk az osztrák erdészeti egyesület elnökét, *Philipp Thurn* erdőmestert, és megbeszéltek vele az egyesületeink közötti kapcsolatok kibővítésének lehetőségeit.